

Bjarne Sverkeli er informasjonskonsulent og etnolog, bor i Kristiansand, og har en spesiell interesse for dyr, særlig hunder. Han har tidligere gitt ut boka "Hundeliv i Norge" i serien Norsk Folkeminnelags skrifter (NFL 145)

Hunder er som folk flest

Av Bjarne Sverkeli

Vietnameserne og kineserne spiser gjerne hunder etter mottoet: «alt som vender ryggen mot himmelen kan etes». Selv var jeg i Vietnam høsten 1997, og under et opphold i byen Ha Long gikk vi en kveld tilbake til hotellet etter et forholdsvis mislykket restaurantbesøk. På veien passerte vi en stappfull restaurant der stemningen var tydelig preget av god mat og drikke. Vi tenkte at det var der vi skulle ha spist, men etter et oppslag i guideboken vår følte vi oss ganske lettet: Restauranten var nemlig viden kjent for sine velsmakende hunderetter, og tanken på at vi kunne sittet der og langet innpå en wok full av mør retrieverbiff fikk oss til å vemmes.

Hunder stiller i en helt annen klasse enn for eksempel høns, kyr, hester, får og geiter, som vi gafler i oss med god appetitt. Selv om det finnes organisasjoner som helst skulle sett at alle dyr ble behandlet på samme respektfulle måte som hunder, så er fremdeles de fleste dyr noe som kan behandles på en annen måte enn mennesker. Hunder er privilegert.

Det er få som reagerer på at veterinærer skjærer testiklene av voksne hester og okser, men å klippe halen av en nyfødt hundevalp er forbudt, av humanitære årsaker. Fire fugler på en halv kvadratmeter er virkeligheten i de fleste hønsier i dag. Hønene får aldri mulighet til å flakse med vingene, og belysningen manipuleres slik at døgnet kunstig kortes ned og hønene verper mer.

Måten høns behandles på får gå nokså upåaktet hen, men hvis noen begynte å holde hunder under liknende forhold, hadde nok dyrebeskyttelsen tatt affære ganske kjapt. En enda nærmere slektning av hunden, reven, har i revefarmene liknende vilkår som burhøns. Hva er det som gjør at vi kan behandle rever på en annen måte enn hunder?

Burhøns

Skyldes det at hunder har fått tildelt en plass i vår kultur som gjør at de står nærmere menneskene enn dyr forøvrig? Ettersom hunden har blitt hentet ut fra naturen og blitt kulturelle vesener, er det i dag umulig å behandle hunder som om de var et hvilket som helst annet dyr.

Et viktig skille mellom hunder og andre husdyr er at de ikke er kommersielt utnyttbare som føde i vår del av verden. Heller ikke produserer

de noe som kan omsettes. Riktignok finnes det noen få enmannsbedrifter rundt om i landet som karder og spinner det deiligste garn av hundehår. Du kan også få strikket gensere av garnet, eller få garnet tilsendt og strikke selv. Men selv om hundehår fra mange raser er meget mykt, varmt og godt egnet til klær, blir hundehårsklær neppe noen stor industri.

Hunder er altså ikke offer for markedskreftene i samme grad som høns, småfe, storfe, pelsdyr som rev og mink, eller oppdrettsfisk, og dette momentet er en viktig forutsetning for menneskeliggjøringen av dem. Hundene er i bunn og grunn selskapsdyr og ingenting annet. Hadde vi spist dem hadde de ikke vært våre beste venner.

Husdyr skiller seg fra ville dyr ved at mange av dem får navn. Riktignok har det forekommet at slagbjørner og legendariske elgokser med kjempegevir har fått navn, men det hører til unntakene. For eksempel får katter som regel langt mer feminine navn som Miss, Tussi, Sussi og Pus, og kyr har poetiske, bonderomantiske navn som Dropla, Litago og Dagros. Sauer utstyres som regel bare med et nummer. Når det gjelder hunder har de tradisjonelt hatt typiske hundenavn som Fido, Bamse, Zieo, Shari, Rapp, Teddy, Peik, Pelle, Karo, Prins, Sporty, Iacko, og Prikken. Det dreier seg om korte og greie navn som er lette å rope, og som skiller seg klart fra menneskenavn.

Men de siste årene har det skjedd en utvikling i hundenavnene, der stadig flere hunder utstyres med menneskenavn. Jeg kjenner personlig til to Ola'er, Kurt, Trygve, Heidi og Iesper, Jeg tror denne utviklingen har sammenheng med at menneskeliggjøringen av hunder har kommet så langt at det er mange som ønsker å gi dem ordentlige menneskenavn for å vise at de regner dem som fullverdige individer.

Et morsomt eksempel på hvor høy status hunden har i vår verden er reaksjonene som kom etter en kunstutstilling i Danmark Den danske kunstneren Michael Brammer hadde kjøpt åtte hundevalper, stoppet dem ut og satt dem i installasjonen «Tro, håp og kjærlighet med venner». Dyrevernonorganisasjoner som ikke blunker når noen stiller ut en røyskatt på

peishyllen, forlangte installasjonen fjernet, sannsynligvis fordi den utviste mangel på respekt for andre menneskers tabuer og overskred grensene for hva dyrevernonorganisasjonen ser på som akseptabel og moralsk korrekt håndtering av kjæledyr. Selv påstod kunstneren at det ikke er verre å stoppe ut hundevalper enn å kjøpe minkpels, noe han kanskje ville hatt rett i dersom vår kultur ikke hadde tildelt hunden dens meget høye status.

Røyskatt på peishylle

Bare på ett punkt stiller hunden lavere enn andre dyr, og det er i forhold til sauer på beite. Hvis en sauebonde ser en hund som springer løs sammen med sauene, kan han med loven i hånd skyte hunden på stedet. Hvis hunden kommer i skade for å jage en sau, og bonden ikke rekker å hente geværet, kan han anmelde forholdet til politiet og forlange hunden avlivet. Dette kalles for Hundemordparagrafen av hundefolket, som mener det er absurd at en sau skal være mer verd enn en kostbar og fin hund. Det spiller ingen rolle om det er verdens mestvinnende utstillingshund eller verdens beste lavinehund. Hunden kan forlanges avlivet hvis den følger sitt naturlige jaktinstinkt og springer etter en sau.

Paradokset ligger i at hunden ikke uten videre kan forlanges avlivet hvis den biter et menneske. Da må det rettsforhandlinger til, og hvis det er første gang, og det foreligger formildende omstendigheter, kan hunden «slippe med en advarsel», Sauer kommer i så henseende øverst på skalaen av alle vesener hva rettssikkerhet angår. Til og med høyere enn mennesker?

Nyheter om dyr som er blitt reddet fra drukning, hunder som har funnet hjelpeløst

fortapte personer med brukket fot i skogen, Norge Rundt-aktige reportasjer om førerhunder og utallige andre dyrehistorier er toppstoff for mediene. Hunder er noe en støter på overalt, de angår oss alle, og mediene stiller villig opp. Det finnes en stor industri som profiterer på det nusselige og koselige ved disse dyrene. Utallige filmer, bøker, eventyr og TV-serier presenterer hunder som er så kloke at de får oss mennesker til å fremstå som idioter. Hunder er tøffe, blide, hengivne, trofaste, intelligente, kjærlige. De viser sjalusi og logisk tenkeevne, og kan til og med bruke telefon.

Selv om det figurerer en og annen katt eller andre dyr som helter i tegneserier, er det hunder som er vanligst. I filmen «Heldiggrisen Babe» var det riktignok en gris som var helten, men det var ikke fordi den var en gris, men fordi den klarte å bli en hund! Grisen ble faktisk så flink til å være hund at den gikk hen og vant det britiske mesterskap for gjeterhunder.

Hva hadde Disneykonsernet vært uten hunder? Knallsuksesser som To gode

venner, Lassie, Fant, Lady og Landstrykeren, Pluto, Langbein, 101 dalmatinere, Ulvehunden, Turner & Hooch, Kompanjongen og jeg, har alle vært med på å gjøre Disney til en gullkantet industri med milliard-

omsetning. Den østerrikske TV-helten Rex, med flere sesonger bak seg på norsk fjernsyn er et godt eksempel. Det finnes ingen grenser for hva denne store og sterke schæferhunden klarer på egenhånd. Den har skarpere hjerne enn sin eier, verdens beste nese og intet hinder er så høyt at Rex ikke klarer å hoppe over. Nesten hver eneste sak er det Rex som løser. Han finner det endelige beviset og fakker morderen, selvsagt uten å skade noen.

Jeg trodde lenge at det var vanlig praksis å la ettersøkshunder lukte på en genser eller noe annet som tilhørte savnete personer. Jeg var

overbevist om at hunden med denne lukten friskt i minne var i stand til å finne sporet hvor den savnede var gått (for Rex er dette banal barnelærdom). Dette stemmer overhodet ikke med virkeligheten. Jeg er lurt av underholdningsindustrien!

Ettersøkshunder som kjenner igjen spor etter å ha luktet på en savnets eiendeler finnes ikke. Det finnes faktisk bare fire-fem hunder som er i stand til å utføre noe som minner om dette. Det er spesialtrente ID-hunder i det nederlandske politiet som får lukte på en gjenstand knyttet til en kriminell handling, og som i konfrontasjon med en mistenkt klarer å kjenne vedkommende igjen. Noe sporsøk er det definitivt ikke snakk om.

Kulturindustriens forbilder og vår utforming av hundene gjennom dagliglivets oppdragelse og avlsarbeid, fører til at hundene fremstår som speilbilder av oss selv. Når vi snakker om hunder i termer som vakker, nett, elegant, rå, kul og artig benytter vi kulturelt ladete etiketter på uskyldige hunder som sannsynligvis er temmelig like inne i hodene sine. De har fått sin form av oss mennesker. Og de kulturaliseres ved at vi tillegger dem menneskelige egenskaper. En hund som er kuert og nervøs etter hardhendt behandling gir et galt speilbilde av oss selv. Det speilbildet vi vil se er en hund som logrer med halvåpen munn og vidåpne øyne, klar for nye og spennende utfordringer sammen med eieren. En glad hund med personlighet er blitt viktigere enn en maskinmessig marionett!

Artikkelen er publisert i NFLnytt nr 53
februar 2009

